

Vad händer när undervisningens neutralitet brister?
– Ett experiment om politisk socialisering i skolan

Examensarbete i Samhällskunskap
HT08
Mikaela Trygg
Handledare: Anna Bendz
Uppsatsens längd i antal ord: 10 529

Abstract

Titel: Vad händer när undervisningens neutralitet brister?– Ett experiment om politisk socialisering i skolan

Författare: Mikaela Trygg

Kurs: Examensarbete i samhällskunskap

Omfattning: 15 högskolepoäng

Termin och år: Termin 5, år 2008

Handledare: Anna Bendz

Bakgrund: Forskning menar att politisk socialisering sker i skolan. Har därför undersökt om man *direkt* kan påverkas av en vänster- eller högerframställning av ett fenomen samt vilka elever som i så fall påverkas, då tidigare forskning är oense. Då eleverna inte påverkats undersöktes om traditionella faktorer avgör elevers attityder.

Syfte: Undersöka om elever påverkas av en undervisning som inte är politiskt neutral, utan framställer ett fenomen ur ett vänster respektive högerorienterat perspektiv. Även kontrollera om den socioekonomiska bakgrunden har betydelse för hur eleverna påverkas. Skulle det visa sig vara ett negativt samband har jag också för avsikt att undersöka om det är traditionella faktorer (socioekonomiska) eller individuella preferenser som avgör varför eleverna sympatiserar som det gör.

1. Om en vänsterorienterad framställning av välfärdsstaten presenteras i skolan, sympatiserar då eleverna med den politiska orienteringen? (I jämförelse med en klass som inte bekantat sig med framställningen i fråga).
2. Om en högerorienterad framställning av välfärdsstaten presenteras i skolan, sympatiserar då eleverna med den politiska orienteringen? ? (I jämförelse med en klass som inte bekantat sig med framställningen i fråga).
3. Vilka elever sympatiserar mest med den orientering vilken framställningen har? (i socioekonomiska termer).
4. Om ingen skillnad grupperna emellan existerar, är det då de traditionella faktorerna som påverkar vad man sympatiserar med?

Metod Två experimentgrupper och en kontrollgrupp har fått läsa var sin vinklad text om välfärdsstaten. Alla har därefter svarat på attitydfrågor om välfärdsstaten för att se om texterna påverkat attityderna.

Resultat: Framställningen inverkade ej på elevernas attityder och det är oklart om eleverna sympatiserar utifrån socioekonomiska faktorer. Tidigare forskning får stöd i sin tvetydighet. Obs! Har fokuserat direkta effekten av framställningen, så nu återstår att undersöka om attityderna kan förändras under längre perspektiv.

Sökord: Politisk socialisering, objektivitet, elever, samhällskunskap, politik

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
2. Forskningsproblem	6
3. Syfte	7
4. Teorier	7
4.1 Tidigare forskning och teorier	7
4.2 Vänster- höger- skalan och välfärdsstaten	12
4.3 Slutsats av teorikapitel	13
5. Frågeställningar	14
6. Metod	16
6.1 Metod och design	16
6.2. Urval av skola och elever	19
6.3 Etik och etiska överväganden	20
6.4 Validitet och reliabilitet	20
7. Resultat och diskussion	21
8. Slutsats	31
9. Referenslista	34
9.1 Tryckta källor	34
9.2 Artiklar (Internet)	34
9.3 Internetsidor	35
Bilaga 1: Informationsbrev + text till experimentgrupp 1	36
Bilaga 2: Informationsbrev + text till experimentgrupp 2	37
Bilaga 3: Informationsbrev till kontrollgruppen	38
Bilaga 4: Enkäten	39

Tabellförteckning

Tabell 1: Vänster – högerympati	22
Tabell 2: Minskning av välfärdsstaten	22
Tabell 3: Minskning av privat sjukvård	23
Tabell 4: Ökad jämlikhet inkomsttagare emellan	23
Tabell 5: Satsning på friskolor	24
Tabell 6: Sänka skatter	24

Tabell 7: Höja arbetslösersättningar	24
Tabell 8: Familjetyp gentemot attitydfrågorna f6a-f	27
Tabell 9: Utbildning <i>mamma</i> & Utb. <i>pappa</i> - fråga 6a-f	28
Tabell 10: Ej utländsk bakgrund gentemot fråga 6a-f	30
Tabell 11: Utländsk bakgrund gentemot fråga 6a-f	30

1. Inledning

I den bästa av världar drar alla sitt strå till stacken i det demokratiska systemet. På valdagen kan den som vill vara med och förändra möjligheten att bidra. I skolan har eleverna skolval och utifrån det man lärt sig om partierna, lägger man en fiktiv röst.

Att väljare röstar beroende på kön, yrke, inkomst, etnicitet och ålder är inget nytt i valforskningen. Socioekonomisk bakgrund är en viktig faktor gällande våra värderingar och preferenser.¹ Majoriteten av dessa värderingar grundas i ungdomens socialisering av föräldrarna, vännerna och skolan.² Jag har valt att dimpa ner i just skolaaspekten. Skolan som stor, och inte minst viktig samhällsinstitution, har särskilt ansvar att fostra våra barn och ungdomar. Skolan innebär en plikt för dem mellan 7 och 16 år vilket kan ses ett sätt att kontrollera våra ungdomar³. Skolan har sannerligen ett ansvar att fostra demokratiskt dugliga samhällsmedborgare⁴ vilket ska ske på ett oberoende och icke-konfessionellt sätt.⁵ Men också ”förmedla och hos eleverna förankra de värden som vårt samhällsliv vilar på”.⁶ Läraren ska då se till att ”då värderingar redovisas, skall det alltid klart framgå vem det är som står för dem.”⁷

Vissa forskare menar att elever ofta ser läraren som en stark auktoritet, vilken vi ser upp till.⁸ Därigenom kan det hända att eleverna påverkas av vad som sägs och hur läraren framställer ting. Om undervisningen inte uppfyller kravet på neutralitet, kan detta alltså innebära att eleverna påverkas av lärarens åsikter. Så om skolan också visat sig vara en viktig faktor i den politiska socialiseringen⁹, kan då undervisningen påverka elevernas åsikter? I det här fallet vill jag fokusera på den politiska vänster- höger- skalan för att undersöka om eleverna också påverkas av en vänster eller högerorienterad framställning av ett fenomen. Eftersom samhällskunskapen på gymnasiet rör politiken kan man anta att det är i dessa sammanhang som elever reflekterar mest över var de står politiskt. Det är förmodligen här attityder då gror och som vissa också hävdar, består till vuxen ålder.¹⁰ Men det är också här som det

¹ Holmberg & Oscarsson (2004) s 24

² Puerta m. fl. (1999) s 23

³ Ahrne m.fl (2003) s 179

⁴ Lärarnas Riksförbund (2006) s. 42

⁵ Ibid. s 42

⁶ Ibid. s 42

⁷ Ibid. s 43

⁸ Price (2006) s 7

⁹ Puerta (1999) s 23

¹⁰ Johansson (2007) s 143

förmodligen blir extra viktigt för läraren att vara neutral i förhållande till åsikterna och framställningarna.

Den tydligaste skiljelinje när man talar om politiska partiers indelning är vänster och höger.¹¹ Vänster och höger är idag lättare att sympatisera med än enskilda partier, då studier visat att gränserna mellan partierna mer suddats ut och färre känner identifiering med enskilda partier.¹²

Jag vill med följande uppsats undersöka vad som händer då undervisningen inte uppfyller kraven på neutralitet. Kan möjligen eleverna påverkas av en framställning av ett fenomen som inte går hand i hand med de värden skolan ska förmedla om saklighet och allsidighet, dvs. en neutralitet?¹³ Jag kommer dessutom att försöka klargöra vilka elever det i så fall är som färgas av den framställningen i fråga.

Undersökningen blir intressant eftersom skolan som institution utgör en stor del av vårt samhälle. Det är eleverna som i framtiden kommer att styra vårt land och om det är genomförbart att faktiskt politiskt färga våra elever i kan skolan möjligen vara avgörande för vilka politiska preferenser som kommer att dominera i framtiden?

2. Forskningsproblem

Efter att bearbetat tidigare forskning och teorier anser jag att det finns en hel del forskning på området om politisk socialisering i skolan. Studierna saknar dock experimentella prövningar, vilka är viktiga för att få ett säkrare orsakssamband.¹⁴ Jag anser heller inte att jag fått ett tydligt svar på om man kan påverka elever så pass mycket att de även kan (politiskt) orientera sig på samma sätt som läraren personligen gör, om dessa orienteringar blottas. Trots att tidigare forskning hävdar att värderingar sätter sin grund i socialisationen med bl. a. skolan finns inga svar på hur man *direkt* påverkas. Nu kan det verka som om jag har utgått från att all undervisning brister på objektivitetpunkten, men så är inte fallet. Min avsikt är att fokusera på eleven *om* situationen med politiskt färgad undervisning skulle inträffa. Men eftersom tidigare forskning och teorier påpekar att det faktiskt händer något i framställningen av

¹¹ Bäck & Möller (2001) s 16

¹² Bäck & Möller (2001) s 31

¹³ Lärarnas Riksförbund (2006) s 43 (Lpf94)

¹⁴ Esaiasson m. fl. (2007) s 103

undervisningen och att de värden som framställs inte alltid är överensstämmer med de läroplanen står för, borde det vara av vikt att undersöka.

Anmärkningsvärt är också otydligheten kring vilka elever som i så fall är mest mottagliga för denna typ av färgning. Forskningen pekar på ett antal faktorer som påverkar våra politiska preferenser i vuxen ålder, men skolans roll är inte lika uppmärksam. Väljarforskarna menar att ”människors intressen och värderingar är produkter av deras sociala erfarenheter”¹⁵ där yrke, utbildning, inkomst, kön, etnicitet och ålder är viktiga faktorer för vad man röstar på.¹⁶

Har skolans undervisning nu betydelse för elevernas politiska preferenser och politiska socialisering? Eller är det faktiskt de traditionella faktorerna som avgör? Dvs. socioekonomisk bakgrund. Också här finns vissa tvetydigheter då andra påstår att dagens ungdomar inte längre socialiseras av de traditionella faktorerna utan snarare av individuella preferenser, dvs. vad man själv, oberoende av andra står i politiska frågor (eftersom vi lever alltmer i ett individualiserat samhälle).

3. Syfte

Uppsatsens syfte är att undersöka om elever påverkas av en undervisning som inte är politiskt neutral, utan framställer ett fenomen ur ett vänster respektive högerorienterat perspektiv. Men även kontrollera om den socioekonomiska bakgrunden har betydelse för hur eleverna påverkas. Skulle det visa sig vara ett negativt samband har jag också för avsikt att undersöka om det är traditionella faktorer (socioekonomiska) eller individuella preferenser som avgör varför eleverna sympatiserar som det gör.

4. Teorier

4.1 Tidigare forskning och teorier

Forskare pekar på att det händer något i överföringen och mottagandet av kunskap i undervisningen men många har fokuserat på detta i största allmänhet. Jag valde att huvudsakligen titta närmare på politikundervisningen och dess objektivitet.

¹⁵ Holmberg & Oscarsson (2004) s 45

¹⁶ Ibid s 24

Objektivitet (eller neutralitet) definieras av Nationalencyklopedin som ”saklighet” eller ”opartiskhet”, de menar också att

”med objektivitet som ett mål eller värde menar man vanligen att man bör undvika att utifrån personliga eller gruppintressen ge en framställning som baseras på sakfel, ensidigt urval av fakta, fel i tillämpningen av använda metoder eller logiska inkonsekvenser.”¹⁷

Nordsteds Svenska ordbok (2005) menar på ett liknande sätt att objektivitet ”enbart tar hänsyn till fakta vid bedömning mm.”¹⁸

I läroplanen för obligatoriska och frivilliga skolan används inte *objektivitet* svart på vitt utan uttrycks i stället i *saklighet* och *allsidighet*:

”Skolan skall vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de framförs. Den skall framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen skall vara saklig och allsidig. Då värderingar redovisas, skall det alltid klart framgå vem det är som står för dem. Alla som verkar i skolan skall dock alltid hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dem.”¹⁹

Läroplanen för gymnasiet och grundskolan ska alltså kunna försäkra att undervisningen sköts objektivt och förmedlar de demokratiska värden som skolan vilar på.

Objektiviteten kan ibland vara svårtolkad då läroplaner brukar uppfattas som diffusa och öppen för de flesta tolkningar. Då skolverket skulle tydliggöra innebörden av objektiviteten för lärare som berör evolutionen och religionen, beskriver de det som följande:

”saklighet och allsidighet innebär att vetenskapens kunskapsläge, anpassat till elevernas ålder, skall vara utgångspunkten. Skolan skall också lära eleverna att förstå samspelet mellan empiriska iakttagelser och teoretiska modeller och ge dem redskap att kritiskt granska information och att sakligt värdera den.”²⁰

Med andra ord beskrivs ett krav på en vetenskaplig grund, där inte egna åsikter uttrycks. Inget alternativ får gynnas mer än det andra och man ska tydligt skilja på vad som är fakta eller påståenden. Detta ska självklart beröra alla ämnen.

¹⁷ <http://www.ne.se/artikel/1174194/1174194>, besökt 16/11-08

¹⁸ Nordsteds. Svenska Ordboken (2005) s 779

¹⁹ Lärarnas Riksförbund (2006) s 43 (Lpf94)

²⁰ <http://www.skolverket.se/sb/d/467/a/7390> 15/11

Då jag från början undersökte överföringen i störta allmänhet, fann jag bl.a. att läraren har en viktig roll som förmedlare och att det finns en rad olika läraridentiteter i förmedling - och framställningssynpunkt.²¹ Många lärare anses också bristfälliga i denna förmedling. Eleverna kan (beroende på hur pass accepterad läraren är i deras ögon) ta till sig denna förmedling på olika sätt.²² På ett liknande sätt menar Prince (2004) att läraren liknas vid ett överjag för eleven, näst intill en förälder. Han pekar främst på styrkan i lärarens auktoritet som relevant orsak.²³ Vidare menar Prince (2004) att elever därför kan ändra sitt sätt att se på saker beroende på läraren.²⁴

Pedagogen Orlenius (2001) menar att läraren har en ledarroll, vilket innebär att ha makt. Läraren utövar denna makt i betydelsen inflytande, påverkan och kontroll. Han menar att en yrkesetisk fråga då blir vilken bild av världen och verkligheten vi som lärare förmedlar till barn och ungdomar.²⁵

Påverkan (som Orlenius hävdar att läraren utövar) är enligt svenska ordboken definierat som en ”inverkan på någon och därigenom vanligen orsaka förändring”.²⁶ Nilsson (2005) menar att påverkan är ”att få människor att bete sig på ett visst sätt eller ändra sig”.²⁷ Vanligen förknippas påverkan dessutom med maktbegreppet vilket inte gått fri från diskussion. Huvudsakligen innebär makt att A påverkar B att göra något vilket B inte gjort utan A.²⁸ I skolans värld utövar läraren makt över eleverna, där läraren då kan liknas vid A medan eleverna som B. I skolans kontext har vi sett att läraren ofta uppfattas som en stark auktoritär person som faktisk får eleverna att se annorlunda på saker. På så sätt utövas denna makt eller snarare påverkan och skolan har åter igen ett stort uppdrag när det gäller förmedlingen av de rätta värden då vi förstått att det sker en påverkan lärare elever emellan.

²¹ James Stillwaggon (2008)

²² Stillwaggon (2008) s 15

²³ Price (2006), s 7

²⁴ Ibid. s 12

²⁵ Orlenius, (2001) s 133

²⁶ Nordsteds (2005) s 879

²⁷ Nilsson (2005) s 89

²⁸ Bäck och Larsson (2006) s 13

Kveli (1994) menar bl.a. att i överföringen av kunskap ”kan det kan råda en djup klyfta mellan värderingar som läraren uttrycker och de som finns i planer och de värderingar som faktiskt präglar skolarbetet.”²⁹

Johansson (2007) menar i sin avhandling om hur unga formar sina värderingar, att de socialiseras via den närmaste sociala omgivningen, dvs. skola, föräldrarna mm³⁰ vilket gör att de värderingar och attityder som uppmärksammas, också formar eleven inför framtiden.

Johansson menar vidare att det är under den unga åldern dessa värderingar formas och i de flesta fallen också består. Hon beskriver det som: ”I de formativa barn- och ungdomsåren socialiseras individen och lägger grunden för centrala värderingar i livet”.³¹ På liknande sätt hävdar också Hooghe & Stolle (2003) att ”den viktigaste grunden för politiska attityder är skapade i relativt tidig ålder”.³²

Det har länge varit en diskussion kring vilka faktorer som skulle spela in på *elevs* attityder och preferenser. Puerta m. fl (1999) menar att föräldrar, skola och kompisar är viktiga aktörer, men hävdar också att utomstående faktorer, som till exempel det egna landets relation till andra länder, landets politiska sammansättning och minoriteters möjligheter i landet, har en *indirekt* påverkan i denna politiska socialisering.³³

I väljarforskningen brukar bl. a. yrke, grad av utbildning och utländsk härkomst vara relevanta faktorer³⁴ för vad som påverkar vad man röstar på.

Johansson (2007) menar dock att det skett en förflyttning av framförallt ungdomars värderingar från kollektiva till mer individualiserade prioriteringar. Därför har också skillnader mellan sociala klasser mer och mer suddats ut bland dem unga och de traditionella faktorerna blir mindre värdefulla.³⁵

²⁹ Kveli (2004) s 145

³⁰ Johansson (2007) s 143

³¹ Ibid. s 61

³² Hooghe & Stolle (2003) s 1

³³ Puerta m. fl. (1999) s 23

³⁴ Holmberg & Oscarsson (2004) s 24

³⁵ Johansson (2007) s 70

Anmärkningsvärt är också att de socioekonomiska skillnaderna påstås skapa olika nivåer av mottaglighet av den politiska socialiseringen i skolan. Von Erlach (2005) har påvisat att elever från svagare socioekonomisk bakgrund har lättare att socialiseras politiskt i skolan än de med starkare.³⁶ Von Erlach (2005) hävdar ordagrant att ”elever från en svagare socioekonomisk bakgrund erfar ett vakuum i termer av politisk socialisation på utsidan av skolan, vilket gör att den politiska socialisationen inom skolan blir mer effektiv”.³⁷

Här påpekas också att elever med stark socioekonomisk bakgrund tenderar att ha mer kunskaper vad gäller det demokratiska systemet men tidigare studier (se Von Erlach, 2005) visar ju däremot att det är elever med svag socioekonomisk bakgrund som har den mest effektiva politiska socialiseringen i skolan. Mot denna bakgrund finner jag en intressant koppling mellan elevers socioekonomiska bakgrund och hur man faktiskt tar till sig undervisningen.

Tallberg Broman m. fl. (2002) påvisar ett liknande samband om lärarens egen socioekonomiska bakgrunds effekter på elevers möjligheter. I sin bok ”Likvärdighet i en skola för alla” (2002) anses skolan vara en del i den reproducerande processen av ojämlika samhällsstrukturer. Där anses läraren medvetet eller omedvetet uppmuntra de elever som man själv kan identifiera sig med. Det är ju påvisat att socialgruppen är avgörande för vilka förutsättningar man har för att nå resultat i skolan vilket i den här bemärkelsen blir problematiskt då skolan ska vara likvärdig för alla.³⁸

På ett liknande sätt menar Giddens (2007) att socialgruppen man tillhör har också länge ansetts ha en egen typ av språkkod, där de mer välutbildade föräldrarna talat mer avancerat språk än i de i dem mindre välutbildade hemmen.³⁹ Lärare (som då själva är utbildade och med stor sannolikhet också kommer från utbildade hem) har då mer gemensamt med de elever som också kommer från utbildade hem. Den språkkod som de är vana vid bör då också uppmuntras i skolvärden.

Mot denna bakgrund anser jag att man kan dra en parallell till det som både Perlinger m. fl. (2005) och Puerta m. fl. (1999) hävdar. Intressant är dock att det blir en delad mening kring

³⁶ Von Erlach (2005) s 4

³⁷ Ibid. s 4

³⁸ Tallberg m. fl (2002) s 50, 61, 62

³⁹ Ibid. s 532

relationen elev och lärare. Von Erlach (2005) menar ju att ju svagare socioekonomisk bakgrund desto mer tendens att socialiseras av undervisningen, men å andra sidan hävdar Tallberg att lärarna reproducerar samhället genom att lärarna uppmuntrar de elever de själva delar socioekonomisk bakgrund med. Detta anser jag dock inte som en motsats till Perlings slutsatser utan snarare ett komplement. Kan det nu möjligen vara så att elever från svagare socioekonomisk bakgrund socialiseras (politiskt) mer i skolan och att de med starkare socioekonomisk bakgrund socialiseras mer politiskt hemifrån men att de däremot får mer stöd av skolan?

4.2 Vänster- höger- skalan och välfärdsstaten

Politisk orientering är något centralt i uppsatsen som ofta återkommer. Jag har valt att begränsa mig till vänster - höger politisk orientering istället för partipolitik p.g.a. att dagens svenska partipolitik alltmer har agerat utifrån två sidor. Vänster- och högerindelningen är vanligast.⁴⁰ Indelning blev aktuell efter 1930- talet då förändringar ägde rum gällande synen på vilken roll staten skulle inneha inom ekonomin.⁴¹ Denna typ av indelning har blivit så pass konstant att man idag till och med talar om ett tvåpartisystem (där Socialdemokraterna respektive Moderaterna har ett stadigt grepp om vardera sida, men å andra sidan inte tillräckligt för att inte behöva stöd från de övriga partierna på respektive sida)⁴². Efter förändringarna i synen på ekonomin kom detta också att innebära ett välfärdsbyggande socialdemokraterna, vilket sedan dess berört vår vardag.

Välfärdsstaten är ett komplext fenomen med många innebörders meningsskiljaktigheter sidorna emellan (exempel välfärdsstatens omfattning, finansiering mm). Synen på välfärdsstaten har blivit bland dem största skillnaderna vänster –höger- sidan emellan. *Jämlikhet* respektive *frihet* har varit ledord för synen på hur välfärdsstaten ska finansieras.⁴³ Därför har jag också valt att lägga fokus på just detta fenomen. Välfärdsstaten brukar också beskrivas som statens ansvar för att medborgares grundläggande välfärd, vård, omsorg, utbildning och ersättning vid sjukdom eller arbetslöshet ska bibehållas.⁴⁴ Slår man upp ordet

⁴⁰ Bäck och Möller (2001) s 13

⁴¹ Ibid. s 86

⁴² Ibid. s 34

⁴³ Bäck och Möller (2001) s 87

⁴⁴ Bäck och Larsson, (2006) 295

”välfärdssamhälle ” i ordboken definieras det som: ”samhälle som strävar att ge alla medborgare materiell välfärd och social och ekonomisk trygghet”⁴⁵.

Vänstersidan präglas av en tanke om att endast genom ”omfattande kollektiva insatser” kan jämlikheten i välfärdsstaten uppnås (d.v.s. genom en stark och gemensam finansierad offentlig sektor). Detta innebär att vänstersidan också rustar upp vårt välfärdssamhälle genom ett högre skattetryck och anser att ett lägre skattetryck skulle innebära ökade klyftor i samhället då plånboken blir avgörande för vilken vård, omsorg eller skola du får.

Välfärdsstaten baseras alltså på lika ersättningar till alla medborgare. Jämlikheten mellan medborgarna är en förutsättning för att alla ska få förverkliga sig själva och ojämlikheten likställs som en kultur och är möjlig och viktig att övervinna.⁴⁶

Högersidan hävdar tvärt emot att skattetrycket istället borde sänkas så att medborgarnas valfriheter ökar. En mindre offentlig sektor, som istället kompletteras med privat sektor, ökar därigenom både arbetstillfällena men också medborgarens frihet att själv välja skola, sjukvård, omsorg mm. Staten ska vara som en sista utväg då inte de privat finansierade försäkringarna täcker ens behov. Det höga skattetrycket skadar snarare de faktorer som skapar vårt välstånd.⁴⁷ Jämlikheten blir här snarare ett mål genom frihet. Ojämlikheten ses istället som något ofrånkomligt och naturligt som man i stället får föga sig i.⁴⁸

Sammanfattningsvis är alltså vänster- och höger- sidan oense om hur pass stark och omfattande välfärdsstaten ska vara och hur den ska finansieras för att alla ska få den sociala trygghet den behöver. Vänstersidan förespråkar en stark och gemensamt finansierad välfärdsstat (där jämlikhet blir ett viktigt ledord), medan högersidan förespråkar en något svagare välfärdsstat som istället kompletteras med privata alternativ för att alla istället ska få större frihet att välja vilken skola eller vård som passar just dem.

4.3 Slutsats av teorikapitel

Det är nu påtagligt att skolan har visat sig vara en viktig faktor när det gäller den politiska socialiseringen.⁴⁹ samt har en viktig roll i att fostra elever till samhällsdugliga och

⁴⁵ Nordsteds (2005) s 1312

⁴⁶ Bobbio (1994) s 14

⁴⁷ Bäck & Möller (2001) s 87

⁴⁸ Bobbio (1994) s 14

⁴⁹ Puerta m. fl. (1999) s 23

demokratiska medborgare.⁵⁰ Elever ser generellt läraren som en auktoritär person som ibland blir något slags ideal.⁵¹ Vissa menar att det händer något i överföringen av kunskap. Informationen kan nämligen tolkas olika beroende på hur den framställs och vem det är som lyssnar.⁵² Vissa menar att de värderingar som ska förmedlas ibland brister och inte alls stämmer överens med de som läroplanen understryker.⁵³ I politikundervisningen blir dessa värderingar viktiga då det handlar om hur man framställer fenomen på ett neutralt sätt.

Kan man nu också se mönster i vilka elever det är som tar åt sig undervisningen mest? Ja, men tidigare forskning pekar åt olika håll, vilket gör frågan omöjlig att inte försöka svara på. Vi har dels sett att elever med svagare socioekonomisk bakgrund har lättare att politiskt socialiseras i skolvärlden,⁵⁴ men också att skolan reproducerar de sociala strukturer som existerar i samhället. Detta genom att läraren medvetet eller omedvetet uppmuntrar de elever som man själv kan identifiera sig med.⁵⁵ Om inget av fallen stämmer, socialiseras då inte eleverna i skolan i den utsträckning vi tror? Och är det i så fall de traditionella faktorerna som avgör vad vi sympatiserar med eller som Johansson (2007) menar, de individuella preferenserna?

Det vore alltså också möjligt att applicera politikundervisningen (i detta fall en framställning av välfärdsstaten) på påståendet om att elever tenderar att färgas av undervisningen. För att komma åt ett fenomen som det råder tvetydigheter kring emellan har jag därför valt att använda mig av välfärdsstaten. Därigenom ska jag sedan nå socialisering i skolan och undersöka om man kan påverka eleverna att orientera sig politiskt på ett liknande sätt som man framställt undervisningen.

5. Frågeställningar

Mina huvudfrågor i uppsatsen är följande:

1. *Om en vänsterorienterad framställning av välfärdsstaten presenteras i skolan, sympatiserar då eleverna med den politiska orienteringen? (I jämförelse med en klass som inte bekantat sig med framställningen i fråga).*

⁵⁰ Lärarnas Riksförbund (2006) s. 42 (Lpf94)

⁵¹ Heather Price (2006), s 7

⁵² Ibid. s 7

⁵³ Kveli (2004) s 145

⁵⁴ Von Erlach (2005) s 4

⁵⁵ Tallberg m. fl (2002) s 50, 61, 62

2. Om en högerorienterad framställning av välfärdsstaten presenteras i skolan, sympatiserar då eleverna med den politiska orienteringen? ? (I jämförelse med en klass som inte bekantat sig med framställningen i fråga).

3. Vilka elever sympatiserar mest med den orientering vilken framställningen har? (i socioekonomiska termer).

4. Om ingen skillnad grupperna emellan existerar, är det då de traditionella faktorerna som påverkar vad man sympatiserar med?

Kommentar fråga 1 och 2: Beroende på hur undervisningen framställer fenomen kan också det uppfatta uppfattas olika. Vi vet att skolan kan påverka elever generellt och även förstått att skolan är en viktig faktor när det gäller att socialisera våra politiska preferenser. Ser vi då till samhällskunskapen, vilken berör politiken, kan man mot denna bakgrund tänka sig att den politiska socialiseringen är stark här.

Om vi skulle få ett JA på frågan, kan man tänka sig att vi får en teoretisk slutsats om elevers tendens att faktiskt påverkas av skolan (inte minst ur politisk synpunkt) fastslås. Alltså, om nu framställningen till och med är politiskt färgad så tar eleverna åt sig detta och orienterar sig på ett liknande sätt som undervisningen. Detta kommer förmodligen att stärka tidigare teorier om att politiska attityder och preferenser sätter sin grund i tonåren. Men också innebära ett större krav på undervisningens neutralitet.

Skulle svaret vara NEJ, skulle man kunna anta att eleverna redan har fasta politiska attityder kanske från föräldrar, kompisar mm och därmed också ser framställningen som en del i en helhet, där man redan kan kategorisera sakpolitiska framställanden. Kanske finns här också tendens till ett starkare kritiskt förhållningssätt.

Fråga 3: I teorikapitlet klargjordes att lärarens auktoritet är av vikt för att förstå elevers sätt att ta till sig undervisningen. Vi har nu också fått bekanta oss med två synsätt på vilka elever det möjligen är som tenderar att politiskt socialiseras av undervisningen. Den viktigaste faktorn är dock den sociokulturella bakgrunden. Men då forskning pekar åt olika håll vill jag själv undersöka det. Till min hjälp kommer jag att kontrollera för ex kön, socioekonomisk bakgrund (i form av föräldrarnas yrke, utbildning mm) och utländsk bakgrund. Jag vill alltså

se om det är någon skillnad i grad av påverkan utifrån dessa socioekonomiska faktorer eftersom tidigare forskning dels pekar åt olika håll men också för att tidigare forskning menar att dessa faktorer i övrigt är avgörande för vad man sympatiserar med.⁵⁶

Om man kan se mönster i vilka elever det är som sympatiserar med samma politiska orientering som framställningen visar kan man möjligen dra en slutsats om att undervisningen i framtiden kommer få högre krav på neutralitet. Eftersom man då vet att vilken bristande undervisning som helst (i neutralitetssynpunkt) färgar vissa elevernas attityder, vilket det inte ska. Skulle undersökningen snarare visa att man inte kan se dessa mönster, kan man tänka sig att skolan inte bidrar till att vissa grupper socialiseras mer än andra.

Fråga 4: Skulle det visa sig att det *inte* går att se ett samband mellan vad eleverna fått bekanta sig med för politisk framställning och vad de sedan attitydmässigt svarar, finns nu en sista utväg att ens kunna säga något om undersökningen. Kan vi ändå se *varför* eleverna i så fall sympatiserar som de gör? Här kontrollerar jag vad de svarat på attitydfrågorna utifrån eventuella traditionella faktorer som sägs spela in på varför man sympatiserar som man gör. Vissa menar också tvärt emot att ungdomar inte längre påverkas av de traditionella faktorerna utan mer och mer utgår från egna individuella preferenser.

6. Metod

6.1 Metod och design

Jag valde att använda mig av experiment för att besvara frågorna. Dels för att tidigare forskning saknar experimentella prövningar, dels för att besvara vad som händer OM en situation uppstår (i detta fall att framställningen av ett fenomen hade en politisk höger- eller vänsterprägel). Experimentet anses vara den säkraste metoden då man ska säga något om ett orsakssamband, p.g.a. möjligheten man har att manipulera analysenheterna (i mitt fall eleverna).⁵⁷ Jag tycker också att metoden är bra eftersom jag vill komma åt en omedvetenhet hos eleverna. Dvs. ett så pass verklighetstroget scenario att eleverna ser det som en vanlig sekvens ur en undervisning. Eftersom jag inte informerade eleverna om att de faktiskt ingick i ett experiment förrän efteråt, ansåg jag att omedvetenheten uppnåddes.

⁵⁶ Holmberg/Oscarsson (2004) s 59-60

⁵⁷ Esaiasson m. fl. (2007) s 103

Hade jag använt mig av samtalsintervjuer hade jag förmodligen aldrig kunnat besvara frågorna då aldrig skulle komma åt vad som hänt i en sådan situation. Jag tror inte heller att en elev skulle erkänna sig bli färgad av en undervisning som inte är neutral. Lika så hade det blivit om jag endast haft enkäter, därför valde jag att använda experimentet.

Experimentet gjordes i tre samhällsklasser på gymnasiet. Två klasser blev experimentgrupp och en kontrollgrupp. Experimentgrupperna fick läsa var sin text (den ena läste en vänsterorienterad text och den andra en högerorienterad) och kontrollgruppen inte någon (se bilaga). Texterna avsåg beröra välfärdsstaten vilken utgick från samma grund men innehöll olika vänster- eller högerorienteringar. Jag försökte att inte använda så hårda uttryck (t.ex. slagord) i texten för att inte göra texterna för tydliga utan försökte mjuka ner uttrycken, trots att jag egentligen menade samma sak. Då jag skulle skriva texterna fick jag först bearbeta litteratur kring politisk vänster – höger – skala för att sedan kunna beröra samma områden och arbeta utifrån en liknande grund i texterna men utifrån vänster - eller högervärden.

Efter att jag räknat ut vilken skola som stämde mest överens med ett genomsnitt för Göteborg kontaktade jag skolan. Veckan därefter fick jag komma dit och presentera min studie (utan att på förhand avslöja att det egentligen var ett experiment). Jag upplyste om att de skulle få svara på attitydfrågor kring välfärdsstaten och att det medföljde en text att läsa.

Gruppernas storlek varierade dock. I experimentgrupperna var det 29 respektive 22 elever och i kontrollgruppen 18 elever. Esaiasson m.fl. (2007) hävdar att 30-40 personer per grupp är ett ideal att sträva efter⁵⁸, men anledningen till varför grupperna varierade är p.g.a. att många elever saknades då de arbetade med tema den veckan. Jag bedömde ändå situationen som genomförbar och ansåg att tiden redan var knapp nog för att eventuellt skjuta fram undersökningen.

Alla oavsett grupp fick sedan svara på enkätfrågor i form av attitydfrågor kring textens tema- dvs. välfärdsstaten. Detta för att sedan undersöka om de texter man läst kunnat påverka vad man sedan svarat på attitydfrågorna. Enkäten berör också frågor som vilket parti man känner mest för samt var på vänster-höger- skalan man skulle sätta sig själv. På detta sätt kan jag lättare kontrollera om attityder förändrats efter att man läst texten. Skulle det visa sig att det

⁵⁸ Ibid s 376

inte existerade någon tydlig skillnad mellan experimentgruppernas svar var jag också tvungen att kontrollera för de traditionella faktorerna som spelar in på varför man röstar som man gör.

Enkätfrågorna hade fasta svarsalternativ och varje grupp fick exakt samma frågor. Det fanns också personliga frågor där jag kontrollerade för bakomliggande faktorer till ett eventuellt svar på fråga 3 (- vilka elever som tenderar att färgas mest). Här fanns frågor om socioekonomisk bakgrund såsom var man är bosatt eller vilka yrken och utbildningar ens föräldrar har. Några av frågorna är hämtade direkt från SOM - institutet, för att få hjälp med definieringen av frågor, men också för att vara säker på att frågorna har fungerat bra tidigare.

Anledningen till att det blev två experimentgrupper och inte en är för att få mer empiriskt material och därigenom ha större chanser att se en skillnad, men även för att få med både vänster- och högersynen. Dessutom hade det blivit en hel del sidor med argument för varför jag valde en experimentgrupp samt argument för den jag i så fall valt.

Från början tänkte jag göra en neutral text till kontrollgruppen istället vilket skulle få större konsekvenser då jag kanske uppfattar neutralitet på ett sätt som andra inte hade gjort. Därför läste kontrollgruppen istället inte någon text alls, utan endast utgår från sina egna tidigare attityder. Likaså hade jag tänkt bedriva en undervisning själv om välfärdsstaten, men med vänster- eller högerpreferenser. Esaiasson m.fl. (2007) menar nämligen att så länge man inte lyckats konstruera någon verklighetstrogen händelse kan heller inte experimentet lyckas.⁵⁹ På så sätt hade jag också förmodligen kommit närmare den undervisning som eleverna är vana vid, men å andra sidan skulle undervisningen förmodligen inte utveckla sig som planerat, då man aldrig kan veta vilka frågor som eleverna ställer. Samma problem som diskuterats innan, om hur jag ser på vänster- och högerattityder, samt neutralitet, hade förmodligen uppstått.

Urvalet av populationen som man väljer att studera ska vara så representativ som möjligt för att man ska kunna dra slutsatser om en större population.⁶⁰ Å andra sidan har jag elever som studieobjekt, vilka är utvalda genom ett genomsnitt på Göteborg totalt. Jag skulle utifrån min studie förmodligen kunna dra goda slutsatser i alla fall till andra elever i Sverige, eller över huvudtaget på samhällsprogrammet.

⁵⁹ Esaiasson, (2007) s 386

⁶⁰ Ibid. s 375

Jag har heller inte slumpat in eleverna i experimentgrupper och kontrollgrupp, vilket man bör i den bästa av världar.⁶¹ Men eftersom eleverna inte var tillgängliga samtidigt utan jag fick nöja mig med att besöka respektive klass vid det tillfället som passade dem ansåg jag att mycket tid och omstrukturering i deras scheman vore ett faktum om jag dessutom skulle samla alla för en slumpning in i grupper.

6.2. Urval av skola och elever

Min tanke är som nämnt ett experiment i tre samhäll/samhäll- klasser på gymnasiet. Eftersom skolan jag gjorde undersökningen på endast hade två samhäll- samhällsklasser var jag tvungen att ta in en samhäll- ekonomiklass. Efter bearbetade kursplaner i samhällskunskap a, b, och c insåg jag att samhäll- och ekonomiprogrammet läste mer likartade kurser än till exempel samhäll- språk. Jag bedömde även att det är först i år 2 eller 3 som man (förhoppningsvis) har mer kött på benen i form av politiska kunskaper.

Jag har dock varit tvungen att hitta en klass på en så representativ skola som möjligt för att överhuvudtaget kunna generalisera till andra gymnasieskolor och elever. Då jag har homogena analysenheter och endast varierar stimuli kan jag då lättare se om det finns någon skillnad.⁶²

I val av skola tog jag hänsyn till skolans och samhällsprogrammet elevantal, betygssnitt och hur stor andel elever med utländsk bakgrund det fanns. Till mitt förfogande hade jag haft redan färdig statistik (från 2007)⁶³. Dessa snitt jämförde jag sedan med snittet för hela Göteborg. Den skola som hade mest lika siffror i jämförelse med Göteborg totalt blev den skola där jag utförde min undersökning.

Siffrorna i statistiken får dock tas lite med en nypa salt. Många olika statistiker visar nämligen olika antal elever. Jag förmodar att många elever byter skola, klass eller program alternativt hoppar av under läsåret, så att dessa siffror är förmodligen inte statiska.

⁶¹ Esaisson, (2007) s 376

⁶² Ibid s 102

⁶³http://siris.skolverket.se/reports/rwservlet?cmdkey=common&geo&report=GYBETYG2004&p_verksamhetsar=2007&p_kommun_kod=1480&p_skol_id=301032

I Göteborg finns ca 60 000 gymnasieelever (2007), vilka är utspridda med 2/3 på 15 kommunala och 1/3 på ca 25 fristående gymnasier.⁶⁴

Då jag skulle jämföra gymnasieskolornas snitt valde jag (p.g.a. tidsbrist) ut ett mindre antal skolor för att slippa undersöka statistik över alla.⁶⁵ Är dock medveten om att en sammanställning av alla skolor genererat ett bättre snitt och därmed mer precist svar på vilken skola som är mest genomsnittlig.

Elevantalet och om ens samhällsprogrammet finns på skolan, har varit avgörande faktorer i det valet. När det gäller friskolorna är det annorlunda. De flesta fristående har samhällsprogrammet men eftersom de fristående skolorna har ett mindre elevantal på varje skola, så valde jag de med flest elevantal för att få en sådan stor del av den totala gruppen friskoleelever i Göteborg. Jag anser att mitt urval av skolor ändå ska kunna utgöra ett bra snitt då de största skolorna tillsammans utgör en stor del av alla Göteborgs gymnasieelever.

6.3 Etik och etiska överväganden

Experiment ger ofta upphov till diskussion kring hur pass informerade analysenheterna (som i detta fall eleverna) är. Esaiasson m. fl. (2007) menar att det ibland kan vara bra att inte avslöja allt för mycket om syftet med experimentet, då ofta tankar om önskade svar sätts igång bland dem som ska medverka.⁶⁶ I mitt fall, då jag ville komma åt en omedvetenhet hos eleverna, ansåg jag att jag hellre avslöjade för lite än för mycket. Jag informerade endast om att de skulle få svara på attitydfrågor kring välfärdsstaten och att de först skulle läsa en text (självklart även att de inte var *obligatoriskt* att delta i undersökningen och att dem som deltar är helt anonyma). Elevernas lärare och även studierektor var dock i god tid informerade om vad som komma skulle. Eleverna fick också information om att de ingått i ett experiment efteråt.

6.4 Validitet och reliabilitet

I efterhand väcks tankar på vad jag hade kunnat göra för att genomföra ett bättre experiment. Kanske hade eleverna satt sig in mer i texterna om de fått dem separat innan jag delat ut

⁶⁴ http://www.goteborg.se/wps/portal!/ut/p/c1/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3gjU-9AJyMvYwMDSycXA6MQFxNDPwtTiwNXM6B8pFm8n79RqJuJp6GhhZmroYGRmYeJk0-Yp4G7izEB3X4e-bmp-gW5EeUAmT99IA!/dl2/d1/L2dJQSEvUUt3QS9ZQnB3LzZfMjVLUUIySjMwMDICRDAYVEQ0MU44NTJHRZA/

⁶⁵ <http://www.skolverket.se/sb/d/2006/a/11724>

⁶⁶ Esaiasson m. fl (2007) s 389

frågorna? Jag kan nämligen inte vara helt på att alla tagit till sig de texterna jag delat ut, eller om jag överhuvudtaget kommit åt vänster och höger i texterna? Inte heller om eleverna tagit undersökningen på största möjliga allvar. Därigenom finns även de möjliga validitetsbristerna.

När det gäller vänster- höger har jag satt mig in i litteratur som fokuserar specifikt på det. Bobbio (1994)- *Vänster och höger- Essä om en politisk distinktion* samt Bäck och Möllen (2001) – *Partier och organisationer* har varit till stor hjälp för att finna de tydligaste skiljelinjerna sidorna emellan.

För reliabilitetens skull gjorde jag ett slumpmässigt urval på 10 enkäter av det empiriska material som jag fört in i SPSS. Därefter kontrollerade jag så att jag så att siffrorna stämde med de jag skrivit innan i kodningen i SPSS. Detta p.g.a. den mängd siffror man beblandar sig med och förmodligen lätt kan förväxla. De tio enkäterna innehöll desto bättre inga fel.

Att jag sedan räknat ut en del procent själv utav min grundmatris, kan möjligen ha sina brister då jag kan ha räknat fel, men de siffrorna är kontrollräknade 2- 3 gånger för att vara säkra på rätt svar.

Jag numrerade först varje enkät för att kunna återgå till en specifik, om det skulle behövas och för att lättare skilja klasserna åt numrerade jag dem: *Klass 1* (läste vänstertexten) *klass 2* (högertexten) och *klass 3* (inte läste någon text) . Sedan fick varje fråga ett variabelnamn och ett frågenummer. Exempelvis blev fråga 1 - F1, fråga 5b blir F5b) osv. Respektive fråga på enkäten har också eget variabelnamn med olika svarsalternativ som är kodade enligt ett sifferschema. Attitydfrågorna (vilka är dem jag mest lagt fokus på) är numrerade från 1-5. Detta innebär dock inte att 1 respektive 5 alltid betyder samma sak i vänster- högersynpunkt.

7. Resultat och diskussion

För att se om texterna som eleverna läst haft inverkan på vad de ställt sig på den politiska vänster- högterskalan har jag börjat med att sammanställa just det. För övrigt har jag i samtliga kommande tabeller också redogjort för hur många det är som besvarat respektive fråga.

Anledningen är att antalet elever det rört sig om stundtals varierat kraftigt vilket kan innebära att man misstolkar procentandelen i fråga.

Klass 1 visade sig tydligt ha en vänstermajoritet. Klass 2 lika så, medan klass 3 visade sig vara mest trogen högersidan. Klass 3 som inte fick läsa någon text innan de fick besvara frågorna, blir här ett slags genomsnitt att utgå ifrån. De har prickat in sig på skalan med influenser av vad de just läst, vilket man kan tänka sig att klass 1 och 2 har. Vad vi kan se är att det endast är i klass 1 man sympatiserar med samma sida som den text man fått läsa.

Tabell 1. Vänster – högersympati

	Vänster	Höger	Varken eller	Total %	Totalt svarat
Klass					
1	66,7 %	22,2 %	11,1 %	100 %	27/29
2	66,7 %	16,7 %	16,6 %	100 %	22/22
3	31,8 %	36,4 %	31,8	100 %	18/18

Kommentar: Frågan definierades: ”Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster- höger- skala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?” ”Vänster” innebär att man antingen svarat ”Klart till vänster” eller ”något till vänster”, medan ”Höger” avser ”Klart till höger” eller ”något till höger”.

Därefter fokuseras nu på den fråga, vilken berör elevernas attityder till välfärdsstaten. (f6a-f) Här finns, som nämnt i kodningsschemat, en skala från 1-5 där 1 är mycket bra och 5 är mycket dåligt. ”Förslagen” på fråga 6 är dock olika formulerade och avser vara tre typiska vänsterförslag respektive tre högerförslag. Observera att de därför inte heller kan tolkas lika ur vänster- höger- aspekten utan beroende på förslagens formulering kan man ha svarat både 1 eller 5 fastän ändå ha vänsterattityder.

Förslag 6a är ett högerförslag och handlar om attityder till vad man anser om en minskning av välfärdsstatens omfattning. Här sympatiserar klass 1 med en vänsterorienterad attityd, likaså klass 2. Klass 3 däremot håller fast vid sina högerattityder, vilka de visade att de hade i frågan om vänster- högersympatin.

Tabell 2. f6a- Minskning av välfärdsstaten

	Vänster	Höger	Tar inte ställning	Total %	Totalt svarat
Klass					
1	85,2 %	11,1 %	3,7 %	100 %	27/29
2	94,4 %	0,0 %	5,6 %	100 %	21/22
3	38,1 %	61,9 %	0,0 %	100 %	18/18

Kommentar: Förslag 6a (f6a) är definierad ”vad tycker om en minskning av välfärdsstatens omfattning?” De som svarat ”mycket bra” eller ”ganska bra” har sammanfattats till en positiv inställning och eftersom frågan är

en vänsterfråga innebär detta att man då sympatiserar med en vänsterorientering. Lika så har jag sammanfattat de som svarat ”ganska dåligt” eller ”mycket dåligt” som negativa, dvs. högerorienterade attityder.

Förslag 6b är ett vänsterförslag och berör attityder till ett förslag om att bedriva mindre av sjukvården i privat regi. Här fortsätter klass 1 att svara med vänsterattityder till förslagen. Men också klass 2, där faktiskt *ingen* sympatiserat med samma politiska orientering som den text man fått. Anmärkningsvärt är också hur många det är som inte har någon uppfattning om förslaget alls. Klass 2 fortsätter att vara vänsteranhängare och klass 3 fortsätter med sina högerorienterade attityder.

Tabell 3. f6b- Minskning av privat sjukvård

	Vänster	Höger	Tar inte ställning	Total %	Svarat totalt
Klass					
1	39,3 %	28,6 %	32,1 %	100 %	28/29
2	44,4 %	16,7 %	38,9 %	100 %	22/22
3	27,3 %	45,5 %	27,2 %	100 %	18/18

Kommentar: Förslag 6b (f6b) lyder: ”vad tycker du om att bedriva mindre av sjukvården i privat regi än idag ?” De som kryssat i ”mycket bra” eller ganska ”bra” är positiva till förslaget, dvs. vänster, medan dem som svarat ”ganska dåligt” eller ”mycket dåligt” är höger.

Förslag 6c är ett vänsterförslag och handlar om vad man anser om ett samhälle med ökad jämlikhet mellan inkomsttagare. Det råder här en konsensus när det gäller vänstersidan. Anmärkningsvärt är att ingen av dem som läst högertexten åter verkat påverkats av den.

Tabell 4. f6c- Ökad jämlikhet inkomsttagare emellan

	Vänster	Höger	Tar inte ställning	Total %	Svarat totalt
Klass					
1	65,5 %	17,2 %	17,3 %	100 %	29/29
2	88,9 %	0,0 %	11,1 %	100 %	22/22
3	63,3 %	22,7 %	14,0 %	100 %	18/18

Kommentar: Förslag 6c (f6c) lyder: ”Vad tycker du om att satsa på ett samhälle med ökad jämlikhet mellan inkomsttagare?” De som svarat ”Mycket bra” eller ganska bra” är positiva och därmed åt vänsterhållet, medan de som svarat ”ganska dåligt” eller ”mycket dåligt” är negativa och därmed med höger.

Fråga 6d är ett högerförslag och handlar om attityder till en ökad omfattning av privat ägda skolor. Här är en tydlig majoritet som inte tar ställning överhuvudtaget. I övrigt behåller klass 1 och 2 sina vänsterattityder och klass 2 verkar framförallt inte vara påverkade av texten de läst.

Tabell 5. f6d- Satsning på friskolor

	Vänster	Höger	Tar inte ställning	Total %	Svarat totalt
Klass					
1	44,9 %	13,8 %	41,3 %	100 %	29/29
2	33,3 %	16,7 %	50,0 %	100 %	21/22
3	9,5 %	47,6 %	42,9 %	100 %	18/18

Kommentar: Förslag 6d (f6d) lyder: ”Vad tycker du om en satsning på fler friskolor?” De som anser detta ”mycket bra” eller ”ganska bra” och därmed varit positiva till förslaget tolkas höger och de som svarat ”ganska dåligt” eller ”mycket dåligt” tolkas vänsterorienterade.

Förslag 6e är också ett högerförslag och handlar om attityder kring en generell skattesänkning. Här fortsätter klass 1 att vara vänster liksom klass 3 vara höger, men anmärkningsvärt är nu att en majoritet av klass 2, vilken läste högertexten, faktiskt svarar positivt till en skattesänkning och därmed höger. I texten handlar en stor del av innehållet om just skatter och hur välfärdsstaten borde finansieras (se bilaga).

Tabell 6. f6e- Sänka skatter

	Vänster	Höger	Tar inte ställning	Total %	Svarat totalt
Klass					
1	51,7 %	27,6 %	20,7 %	100 %	29/29
2	27,8 %	44,4 %	27,8 %	100 %	22/22
3	9,1 %	77,3 %	13,6 %	100 %	18/18

Kommentar: Förslag 6e (f6e) lyder: ”vad tycker du om den sänkning av skatterna?” Här tolkas de som svarat ”mycket bra” eller ”ganska bra” som höger då de ställer sig positiva. De som svarat ”ganska dåligt” eller ”mycket dåligt” en negativa och och därmed mer vänsterorienterat.

Det sista förslaget, 6f är ett vänsterförslag och handlar om en ökning av arbetslösersättningarna. Här ställer sig en majoritet av eleverna sig på vänstersidan, t.o.m. klass 3 som enbart ställt sig på högern i tidigare förslag. Undantaget blir också klass 2 där vänster- och högerattityderna väger lika. Många väljer också att avstå från att ta ställning.

Tabell 7. f6f – Höja arbetslösersättningar

	Vänster	Höger	Tar inte ställning	Total %	Svarat totalt
Klass					
1	46,4 %	17,6 %	36,0 %	100 %	28/29
2	27,8 %	27,8 %	44,4 %	100 %	22/22
3	40,9 %	22,7 %	36,4 %	100 %	18/18

Kommentar: Förslaget (f6f) lyder: ”vad tycker du om en höjning av arbetslöshetskassan?” Här är de som är positiva dvs. svarat ”mycket bra”

eller ”ganska bra” tolkade som vänsteri medan de som svarat negativt, dvs. ”ganska”- eller ”mycket dåligt” som höger.

Om vi jämför klass 1 (de som läste vänstertexten) med klass 3 (kontrollgruppen) kan vi se att klass 1 genomgående har en tydlig majoritet som ställer sig till vänster. Kontrollgruppen däremot har en genomgående högerattityd.

Då fråga 1 i uppsatsen lyder: *”Om en vänsterorienterad framställning av välfärdsstaten presenteras i skolan, sympatiserar då eleverna med den politiska orienteringen?”* Skulle vi nu kunna anta att texten haft en inverkan på *något* sätt. Eleverna har efter att de läst texten dels ansett sig främst vara anhängare av en vänstersida på skalan, men också genomgående svarat med vänsterattityder. Vi vet alltså inte hur, men att texten förmodligen haft inverkan. Så ett svar på fråga 1, blir JA.

Fråga 2 är definierad: *”Om en högerorienterad framställning av välfärdsstaten presenteras under en undervisning i skolan, sympatiserar då eleverna med den politiska orienteringen?”* Ser vi till klass 2, som fått läsa den högerorienterade är det ändå en majoritet som ansett sig vara vänster på den politiska skalan och som även sympatiserar vänsterorienterade i fråga 6. Det är anmärkningsvärt hur texten snarare fått en omvänd effekt i klass 2 då *ingen* svarat med högerattityder till förslag f6a (minskning av välfärdsstaten) och f6c (jämlighet mellan inkomsttagare). I endast två förslag sympatiserar en majoritet av eleverna med högerattityderna, där förslaget om en generell skattesänkning är den tydligaste. Att just detta förslag skulle få en sådan genomslagskraft åt höger kan dock diskuteras då texterna faktiskt handlar mycket om hur välfärdsstaten ska finansieras. Men att endast ett förslag av sex skulle lägga grunden för en slutsats om att texten hade en inverkan ställer jag mig dock skeptisk emot då attityderna i de resterande förslagen visar det motsatta.

Svaret på fråga 2 blir NEJ då vi ser att eleverna inte sympatiserar med högersidan på den politiska skalan eller med högerattityderna i förslagen. Kanske är de ursprungliga attityderna man hade innan man fick läsa texten så pass starka att man antingen blir blind för andra uppfattningar eller ställer sig kritisk emot dem och spär på de attityder man redan har. Det kommer vi heller aldrig få något svar på då jag inte gjort någon före- efter- design, men möjligen har klass 2 snarare reagerat *emot* texten och fått motsatta effekter gentemot förslagen. På samma sätt har eventuellt klass 1 förstärkt de attityder de redan har då de läst en text som stämmer överens med de värderingar de själva har.

Vad man skulle kunna diskutera är hur vi hade uppfattat svaren om den klassen som slumpmässigt blev kontrollgruppen (och som från början också var högeranhängare) hade fått läsa högertexten. Hade vi i så fall trott att texterna faktiskt hade inverkan?

Funderingar väcks också kring de elever som inte tar ställning till förslagen överhuvudtaget. Är frågorna för svåra? Eller tycker de faktiskt att det inte spelar någon roll vilken sida man ställer sig på?

För att återgå till dem som tagit ställning, så kan vi konstatera att texterna inte verkar ha någon inverkan på någon av grupperna. Snarare spä på de attityder man redan har eller ge en motreaktion som kanske genererar starkare grundattityder. Refererande till tidigare teorier, kan vi här konstatera att trots den förhållandevis lilla undersökningen, finns inget som tyder på att eleverna direkt tar efter undervisningens politiska sympati. Jag förmodar dock att man kan influeras under ett längre tidsperspektiv och trots att läraren ibland kan ses som en auktoritet eller ett ideal med rätt värderingar⁶⁷, så verkar det inte spela någon roll när vi kommer till politikundervisningen. Trots att eleverna dessutom socialiseras politiskt i skolan, så kan detta inte ske under ett specifikt tillfälle, utan förmodligen i så fall under en längre och kontinuerlig period.

Att därigenom försöka svara på fråga 3 blir lite av en omöjlighet då vi inte sett något förväntat resultat av klassjämförelserna. Vi kan alltså inte påstå att eleverna sympatiserat med den angivna framställningen och därför kan vi heller inte säga något om *vilka* elever det är som också påverkats. Eleverna verkar åter igen redan ha fasta åsikter vilka också verkar vara svåra att ändra.

Vi ska nu undersöka om attityderna hänger samman med den socioekonomiska bakgrunden för att se om det är de traditionella faktorerna som spelar in⁶⁸ (dvs. föräldrars yrke, utbildning, utländsk bakgrund eller var man är bosatt) eller om detta är ett förlegat perspektiv som ersatts av de individuella preferenserna?

⁶⁷ Heather Price (2006), s 7

⁶⁸ Holmberg/Oscarsson (2004) s 59-60

För att först få reda på den socioekonomiska bakgrunden har jag som nämnt använt mig av frågor som berör familjetyp, föräldrars grad av utbildning, och om man har utländsk bakgrund. Jag har nu sammanställt alla elevers svar oavsett vilken klass man går, då vi sett att texterna inte har någon betydande inverkan. I tabell 8 nedan redogörs svaren på fråga 6 (vänster- högeraspekten) utifrån vilken familjetyp man kommer från.

Tabell: 8 Familjetyp gentemot attitydfrågorna f6a-f

	Arbetar- & tjänstmannafamilj	Högre tjänstmannafamilj & akademikerfamilj	Företagar- & jordbrukarfamilj	Övrigt
6a- Svar totalt: 66/69	V: 74,4 % H: 2,5 % ?: 23,1 % Antal svar: 39/40 Total %: 100 %	V: 69,6 % H: 17,3 % ?: 13,1 % Antal svar: 23/23 Total %: 100 %	V: 66,7 % H: 0,0 % ?: 33,3 % Antal svar: 3/3 Total %: 100 %	V: 100 % H: 0,0 % ?: 0,0 % Antal svar: 1/3 Total %: 100 %
6b- Svar totalt: 68/69	V: 40,0 % H: 32,5 % ?: 27,5 % Antal svar: 40/40 Total %: 100 %	V: 26,2 % H: 69,5 % ?: 4,3 % Antal svar: 23/23 Total %: 100 %	V: 66,7 % H: 33,3 % ?: 0,0 % Antal svar: 3/3 Total %: 100 %	V: 50,0 % H: 0,0 % ?: 50,0 % Antal svar: 2/3 Total %: 100 %
6c Svar totalt: 69/69	V: 77,5 % H: 12,5 % ?: 10,0 % Antal svar: 40/40 Total %: 100 %	V: 60,9 % H: 17,3 % ?: 21,8 % Antal svar: 23/23 Total %: 100 %	V: 100 % H: 0,0 % ?: 0,0 % Antal svar: 3/3 Total %: 100 %	V: 33,3 % H: 33,3 % ?: 33,3 % Antal svar: 3/3 Total %: 100 %
6d Svar totalt: 69/69	V: 28,5 % H: 26,0 % ?: 45,5 % Antal svar: 40/40 Total %: 100 %	V: 43,5 % H: 13,0 % ?: 43,5 % Antal svar: 23/23 Total %: 100 %	V: 0,0 % H: 100 % ?: 0,0 % Antal svar: 3/3 Total %: 100 %	V: 0,0 % H: 33,3 % ?: 66,7 % Antal svar: 3/3 Total %: 100 %
6e Svar totalt: 69/69	V: 35,0 % H: 42,5 % ?: 22,5 % Antal svar: 40/40 Total %: 100 %	V: 26,0 % H: 51,5 % ?: 22,5 % Antal svar: 23/23 Total %: 100 %	V: 0,0 % H: 100 % ?: 0,0 % Antal svar: 3/3 Total %: 100 %	V: 0,0 % H: 33,3 % ?: 66,7 % Antal svar: 3/3 Total %: 100 %
6f Svar totalt: 68/69	V: 47,5 % H: 25,0 % ?: 27,5 % Antal svar: 40/40 Total %: 100 %	V: 26,1 % H: 13,0 % ?: 60,9 % Antal svar: 23/23 Total %: 100 %	V: 0,0 % H: 66,7 % ?: 33,3 % Antal svar: 3/3 Total %: 100 %	V: 100 % H: 0,0 % ?: 0,0 % Antal svar: 2/3 Total %: 100 %

Kommentar: Arbetarfamilj och tjänstmannafamilj har slagits ihop för att de räknas som den svagare typen av familj i socioekonomiska termer. Likaså högre tjänstmannafamilj och akademikerfamilj eftersom de är en starkare typ av familj. Siffrorna är totala från alla tre klasserna. Anledningen till varför det står vänster och höger i kolumnerna är för att de på förhand är tolkade ur ett 1-5- system, men där 1 och 5 har olika vänster- och högerinnebörd beroende på frågan. V= vänster, H= Höger, ?= varken eller. För att tydliggöra vilket av "vänster", "höger" eller "varken eller" som fått majoritet i de olika förslagen har jag färgsatt den siffran. Vänster (röd), höger (blå), varken eller (grön)

I den här redogörelsen ser vi att elever från arbetar- och tjänstmannafamilj i 4/6 förslag svarar med en vänstermajoritet. Enligt väljarforskningen får vi här stöd då de från arbetar- och tjänstmannafamilj i större utsträckning röstar vänster.⁶⁹

I kolumn 3, där vi har elever vilka antingen är från högre tjänstmannafamilj eller akademikerfamilj, är majoritetssvaren splittrade. I 2/6 förslag är majoriteten vänster, i 2/6 mest ”höger”, i 1/6 delad mellan vänster och ”varken eller” och i det resterande är majoriteten enbart ”varken eller”. Det får däremot inte något större stöd i tidigare valforskning, då man i större utsträckning hellre röstar höger.⁷⁰

I kolumn 4, där vi ser de elever vilka kommer från företag- eller jordbrukarfamilj, är den genomgående majoriteten delad mellan vänster och höger. Att försöka dra alldeles för stora slutsatser härifrån är inget att rekommendera då detta innefattar 3 elever. Lika så är det i kolumn 5, där de elever som inte kan kategorisera sig in bland dem andra finns. Här är också endast 3 elever och därför har jag valt att främst fokusera på de två första grupperna.

Värt att notera är hur majoriteten i fråga 6e (om skattesänkning), oavsett vilken familjetyp man kommer från, svarat med högerattityder.

Sammanfattningsvis får vi stöd från tidigare forskning i ett av fallen, där vi ser att elever som kommer från arbetar- eller tjänstmannafamiljer främst svarat med tydliga vänsterattityder. I fallet, med högre tjänstman- och akademikerfamiljeeleverna är svaren snarare splittrade.

I tabell 9 undersöker vi hur eleverna svarat utifrån föräldrarnas grad av utbildning. Tidigare väljarforskning lägger tyngd på att utbildningsgraden spelar en stor roll då den ofta hänger samman med anställningsform och inkomst. De som har en lägre utbildning (och därmed också ofta lägre form av anställning och lön) röstar i högre grad mot vänster och vice versa.⁷¹

Tabell: 9 Utbildning mamma – fråga 6a-f

Utbildning pappa- fråga 6a-f

	Låg + Medellåg	Varken låg eller hög	Medelhög + Hög		Låg + Medellåg	Varken låg eller hög	Medelhög + Hög
6a	V: 70,8 %	V: 66,7 %	V: 71,3 %	6a	V: 80,9 %	V: 61,1%	V: 74,1 %
Svarat	H: 4,2 %	H: 17,0 %	H: 16,2 %	Svarat	H: 0,0 %	H: 11,1 %	H: 11,1 %
totalt:	?: 25,0 %	?: 16,3 %	?: 12,5 %	totalt:	?: 19,1 %	?: 27,8 %	?: 14,8 %

⁶⁹ Holmberg & Oscarsson (2004) s 59-60

⁷⁰ Ibid s 59-60

⁷¹ Holmberg & Oscarsson (2004) s 64-65

65/67	Antal svar: 24/24 Total %: 100 %	Antalsvar: 22/23 Total %: 100 %	Antal svar: 19/20 Total %: 100 %	66/68	Antal svar: 21/21 Total %: 100 %	Antal svar: 18/18 Total %: 100 %	Antal svar: 27/29 Total %: 100 %
6b Svarat totalt: 67/67	V: 37,5 % H: 33,3 % ?: 29,2 % Antal svar: 24/24 Total %: 100 %	V: 26,1 % H: 30,4 % ?: 43,5 % Antalsvar: 23/23 Total %: 100 %	V: 45,0 % H: 25,0 % ?: 30,0 % Antal svar: 20/20 Total %: 100 %	6b Svarat totalt: 68/68	V: 38,1 % H: 28,6 % ?: 33,3 % Antal svar: 21/21 Total %: 100 %	V: 33,4 % H: 44,4 % ?: 22,2 % Antal svar: 18/18 Total %: 100 %	V: 37,9 % H: 24,2 % ?: 37,9 % Antal svar: 29/29 Total %: 100 %
6c Svarat totalt: 67/67	V: 79,2 % H: 8,3 % ?: 12,5 % Antal svar: 24/24 Total %: 100 %	V: 65,2 % H: 21,7 % ?: 13,1 % Antal svar: 23/23 Total %: 100 %	V: 70,0 % H: 10,0 % ?: 20,0 % Antal svar: 20/20 Total %: 100 %	6c Svarat totalt: 68/68	V: 81,0 % H: 9,5 % ?: 9,5 % Antal svar: 21/21 Total %: 100 %	V: 37,7 % H: 46,7 % ?: 15,6 % Antal svar: 18/18 Total %: 100 %	V: 58,6 % H: 17,2 % ?: 24,2 % Antal svar: 29/29 Total %: 100 %
6d Svarat totalt: 66/67	V: 20,8 % H: 33,3 % ?: 45,9 % Antal svar: 24/24 Total %: 100 %	V: 47,8 % H: 21,7 % ?: 30,5 % Antal svar: 23/23 Total %: 100 %	V: 26,4 % H: 10,5 % ?: 63,1 % Antal svar: 19/20 Total %: 100 %	6d Svarat totalt: 67/68	V: 23,8 % H: 33,3 % ?: 42,9 % Antal svar: 21/21 Total %: 100 %	V: 23,5 % H: 11,8 % ?: 64,7 % Antal svar: 17/18 Total %: 100 %	V: 41,4 % H: 27,6 % ?: 31,0 % Antal svar: 29/29 Total %: 100 %
6e Svarat totalt: 67/67	V: 33,3 % H: 37,5 % ?: 29,2 % Antal svar: 24/24 Total %: 100 %	V: 39,1 % H: 47,8 % ?: 13,1 % Antal svar: 23/23 Total %: 100 %	V: 20,0 % H: 60,0 % ?: 20,0 % Antal svar: 20/20 Total %: 100 %	6e Svarat totalt: 68/68	V: 33,3 % H: 47,6 % ?: 19,1 % Antal svar: 21/21 Total %: 100 %	V: 27,8 % H: 55,6 % ?: 16,6 % Antal svar: 18/18 Total %: 100 %	V: 31,1 % H: 44,8 % ?: 24,1 % Antal svar: 29/29 Total %: 100 %
6f Svarat totalt: 67/67	V: 41,7 % H: 33,3 % ?: 25,0 % Antal svar: 24/24 Total %: 100 %	V: 30,5 % H: 13,0 % ?: 56,5 % Antal svar: 23/23 Total %: 100 %	V: 45,0 % H: 20,0 % ?: 35,0 % Antal svar: 20/20 Total %: 100 %	6f Svarat totalt: 68/68	V: 38,1 % H: 28,6 % ?: 33,3 % Antal svar: 21/21 Total %: 100 %	V: 44,4 % H: 11,2 % ?: 44,4 % Antal svar: 18/18 Total %: 100 %	V: 37,9 % H: 24,2 % ?: 37,9 % Antal svar: 29/29 Total %: 100 %

Kommentar: Tabellen visar hur elever svarat på attitydfrågorna (f6), men mot bakgrund av vilken grad av utbildning deras mammor eller pappor har. Anledningen till varför mamman och pappan är separerad är för att frågan eleverna fick svara på var indelad i mamma och pappa i fall att någon inte har båda, (som ni ser skiljer sig antalet mammor mot pappor). Men också för att inte utgå från att de har samma grad av utbildning.

Ser vi till de elever som har en mamma med låg utbildning så är det 4/6 vänstermajoriteter.

Lika så ser det ut om vi fokuserar på de elever som har en pappa med låg utbildning. De som har mamma med varken hög eller låg utbildning har också en vänstermajoritet, men ser vi till dem som har en pappa som varken är låg- eller högutbildad så är majoriteten delad mellan vänster och höger. I sista spalten där vi ser dem elever som har en hög utbildad mamma är också här majoriteten vänster, lika så i pappans tabell. Det verkar alltså inte vara någon större skillnad i hur man svarat trots att ens förälder har låg eller hög utbildning. Det är genomgående en stark majoritet som sympatiserar med vänstersidan.

Sammanfattningsvis kan vi av tabell 9 inte se att man svarat annorlunda beroende på mammans eller pappans grad av utbildning, utan det råder snarare en konsensus om vänstersidans totala majoritet. Det är dock relativt många elever som inte tagit ställning till förslagen alls och istället svarat ”varken eller”. Att diskutera är också åter igen om varför vissa förslag fått en majoritet som svarat ”varken eller”? Kan det ha att göra med hur pass svår frågan var, eller om man bara inte tycker att den är viktig. Vi ser framförallt att förslag 6d (om en satsning på friskolor) har en majoritet som svarat ”varken eller” oavsett vilken grad av utbildning ens föräldrar har.

I tabell 10 ser vi hur eleverna som inte har utländsk bakgrund har svarat på fråga 6. Vi kan därigenom se om eleverna med utländsk bakgrund svarat annorlunda (tabell 11).

Tabell 10: Ej utländsk bakgrund gentemot fråga 6a-f

	Vänster	Höger	Varken vänster eller höger	Total %	Svarat totalt
6a	71,8 %	12,8 %	15,4 %	100 %	39/41
6b	31,6 %	24,4 %	44,0 %	100 %	41/41
6c	73,2 %	7,3 %	19,5 %	100 %	41/41
6d	29,2 %	22,0 %	48,8 %	100 %	41/41
6e	29,3 %	46,3 %	24,4 %	100 %	41/41
6f	36,6 %	17,1 %	46,3 %	100 %	41/41

Kommentar: Tabellen avser vad de elever som inte angivit att de har utländsk bakgrund har svarat i vänster- högersynpunkt på fråga

Tabell 11: Utländsk bakgrund gentemot fråga 6a-f

	Vänster	Höger	Varken vänster eller höger	Total %	Svarat totalt
6a	65,5 %	8,6 %	25,9 %	100 %	27/28
6b	44,4 %	40,7 %	14,9 %	100 %	27/28
6c	71,4 %	3,6 %	25,0 %	100 %	28/28
6d	33,3 %	26,0 %	40,7 %	100 %	27/28
6e	35,8 %	46,4 %	17,8 %	100 %	28/28
6f	48,2 %	25,9 %	25,9 %	100 %	27/28

Kommentar: I de tre undersökta klasserna är det sammanlagt 69 elever vilka samtliga svarat på frågan om de har utländsk bakgrund. Av de 69 elever har 28 elever utländsk bakgrund. Jag har nu sammanställt deras svar på fråga 6 (ur vänster- eller högerperspektiv).

Vad vi kan se här är att det faktiskt är en större majoritet som svarat med vänsterattityder bland gruppen av elever med utländsk bakgrund, vilket också får stöd från tidigare forskning. Majoriteten elever utan utländsk bakgrund har svarare svarat ”varken höger eller vänster”. Kanske är de eleverna mindre intresserade av politiken? Att notera är åter att båda grupperna ändå svarat med en högermajoritet på förslag 6d, alltså om skattesänkning.

Då vi nu undersökt 3 faktorer (familjetyp, grad av utbildning hos föräldrar och utländsk bakgrund) vilka anspelar på socioekonomisk bakgrund kan vi dock inte få något betydande stöd i tidigare forskning bland föräldrarnas grad av utbildning, inte heller bland dem som kommer från högre tjänstmannas- eller akademikerfamiljer. Vi kan dock se att elever från arbetar- eller tjänstmannahem samt dem som har utländsk bakgrund får stöd i tidigare forskning. Åter igen kan vi dock konstatera att frågan om en generell skattesänkning sticker ut då majoriteten, oavsett familjetyp, grad av utbildning hos föräldrar eller utländsk bakgrund, svarat med högerattityder. Kan skattesänkning vara något som ungdomar i allmänhet ställer sig negativa till?

Som ett svar på fråga 4 får vi snarare både ett JA och ett NEJ. Det råder alltså delade meningar då vi dels kan se tendenser till attityder grundade i socioekonomin men också svar som inte går hand i hand med socioekonomin.

Om det nu visat sig att eleverna (i *alla* förslagen på fråga 6) inte sympatiserar utifrån de socioekonomiska faktorerna, kan man nu tänka sig att det *delvis* är de individuella preferenserna som vilka Johansson (2004) pekar på som spelat in. Jag kommer dock inte kunna undersöka dessa möjliga personliga preferenser närmare, men vi kan förmoda att de stundtals influerat de svar som kryssats i. Johansson (2004) menar att vårt ökade individuella samhälle givit upphov till denna förskjutning från kollektiva till individuella preferenser och framför allt syns detta tydligt i dagens ungdomsgrupp. Ungdomarna har också länge orienterat sig annorlunda i den politiska sfären⁷² (gentemot vuxna) och förmodligen har detta också satt sina spår i hur de sympatiserar. Att dessutom applicera vuxnas väljarforskning på ungdomars attityder kan också vara aningen missvisande. Men då tidigare forskning pekar på att elevers politiska socialisering sker i skolan och hemmen,⁷³ så ansåg jag det ändå nödvändigt att undersöka.

8. Slutsats

Vi har nu äntligen kommit fram till slutklämmen i uppsatsen. Resultatdelen har visat oss att sambanden mellan hur undervisningen framställer fenomen och vad eleverna har för politiska åsikter åter är tvetydiga, då en av klasserna verkat influeras av texten medan den andra inte. På det stora hela kan vi alltså inte (i alla fall under kort tid) se att en framställning av ett

⁷² Johansson (2004) s 21

⁷³ Puerta m. fl. (1999) s 23

fenomen, som inte når upp till de krav på allsidighet och saklighet som läroplanen understryker, *direkt* kan generera en likartad sympatisering hos eleverna. Kanske har eleverna redan så pass fasta attityder (redan innan de läst texterna) att de heller inte tar till sig de material som innehåller påståenden som inte är politiskt neutrala.

Vad innebär det här i sin tur? Förmodligen att om undervisningen inte uppfyller kraven på saklighet och allsidighet, kommer eleverna ändå inte ta till sig den bristfälliga framställningen. Så trots att elever ibland ser läraren som en auktoritär person, näst intill ett överjag, så visar undersökningen att eleverna inte tar till sig de värden som Kveli (2004) ibland menar inte går hand i hand med dem som lagar och läroplaner ska förmedla.⁷⁴

Men noterbart är å andra sidan att när det gäller en av de mest klassiska vänster- högerfrågorna, skatter, verkade texten (som innehåller en betydande del om skatter) generera en markant effekt. Kanske för att texterna till stor del handlade om skatter, men möjligen också för att ungdomar generellt sätt ser negativt på skatter.

Man kanske kan tolka svaren som att texterna antingen haft effekt på så sätt att eleverna i båda fallen (klass 1 och 2) vrids mot vänster i jämförelse med kontrollgruppen. Eller så är kontrollgruppen mer höger än vad de andra klasserna är i sin grund, av helt andra skäl. I så fall har också kontrollgruppen inte varit den mest exceptionella då alla klasser egentligen skulle vara likvärdiga.

Vi kan däremot konstatera att de traditionella faktorerna (socioekonomiska) inte längre har en *lika* stor inverkan på ungdomars sympatier. I stället kan vi också anta, inte fastslå, att elevernas egna skapade referensramar också spelat in. Då vi idag går mot ett alltmer individualiserat samhälle där vi inte i samma utsträckning skapar kollektiva prioriteringar, kan de individuella få utrymme. Detta anses av Johansson⁷⁵ ha visat sig mest bland ungdomarna.

Då undersökning är relativt liten, anser jag inte att jag kan dra en extern slutsats om alla elever. Kanske är detta bara ett urval av elever som faktiskt var säkra på vad de tyckte. Värt att notera är också att det vi i början har kallat för familjetyper förmodligen också mer och mer suddas ut med tiden. En man som arbetar med bygge eller liknande, kanske egentligen tjänar bättre

⁷⁴ Kveli (2004) s 145

⁷⁵ Johansson (2007) s 70

än någon som har egen butik eller arbetar på kontor. Man kanske heller inte står för vad ett visst parti eller viss politisk vänster- eller högersida står för på alla plan och i varje liten sakfråga. Kanske var det frågor i undersökningen som genererade svar på frågor som de vanligtvis inte hade svarat.

Jag anser att mitt forskningsproblem delvis inte fått något nytt svar utan snarare spett på de gamla tvetydigheterna. Men nu kan vi åtminstone säga vad som händer *om* situationen skulle inträffa, då vi använt ett någorlunda verklighetstroget experiment. Vi vet också att forskningen som pekade åt olika håll gällande vilka elever det var som påverkades mest, i alla fall under kort tidsperspektiv, får en helt ny riktning då undervisningens framställning inte verkar spela en betydande roll. Och vi har också dock spett på de tidigare (tvetydiga) teorier om vad det är som gör att ungdomar sympatiserar som det gör så frågan är fortfarande öppen att försöka finna ett svar på.

9. Referenslista

9.1 Tryckta källor

Bobbio, N (1994) *Vänster och höger- Essä om en politisk distinktion*. Mediaprint. Uddevalla (Atlas bokförlag)

Bäck, H. Larsson, T (2006) *Den svenska politiken – Struktur processer och resultat*. Daleke Grafiska AB: Malmö

Bäck, M. Möller, T (2001) *Partier och organisationer. Femte upplagan*. Nordstedts Juridik Stockholm.

Esaiasson, P. m.fl. (2007) *Metodpraktikan- konsten att studera samhälle, individ och marknad. Tredje upplagan*. Norstedts Juridik .Stockholm

Giddens, A. (2007) *Sociologi*. Studentlitteratur: Pozkal

Holmberg, S. Oscarsson, O. (2004) *Väljare- svenskt väljararbete under 50 år*. Elanders Infologistics Väst: Mölnlycke

Johansson, S. (2007) *Dom under trettio, vem bryr sig och varför? Ungdomars värderingar och politiskt deltagande*. Grafikerna Livréna AB: Kungälv

Kernell, L-Å (2002) *Att finna balanser – En bok om undervisningsyrke*. Studentlitteratur. Lund

Kveli A-K (1994) *Att vara lärare*. Studentlitteratur. Lund

Lärarnas Riksförbund (2006) *Läraryrket - Grundläggande värden, saklighet och allsidighet*: Modin Tryckoffset. (Lpf94)

Nilsson, B (2005) *samspel i grupp*. Studentlitteratur. Lund

Nordstedts (2005) *svenska ordboken*

Tallberg Broman, I. Rubinstein Reich, L. Hägerström, J. (2002) *Likvärdighet i en skola för alla – Historisk bakgrund och kritisk granskning*. Leanders grafiska AB: Kalmar

9.2 Artiklar (Internet)

Heather, P. (2006) "Jumping on shadows: Catching the unconscious in the classroom", *Journal of Social Work Practice*, No 7.

Stillwaggon, J. (2008)" Performing for the Students: Teaching Identity and the Pedagogical Relationship, "*Journal of Philosophy of Education* Vol. 42 No 1.

Hebert, Y. Sears A. (2002) "Citizenship education", *Canadian education association*, No 1.

Hooghe, M. Stolle, D (2003) "Age matters. Life- cycle and Cohort differences in the socialisation effect of voluntary participation", *European Political Science* Vol 3 No 1.

Perlanger.A, Canetti- Nisim. E , Pedahzur. A (2005) "Democratic attitudes among high school pupils: The role played by perceptions of class climate" *School effectiveness and school improvement*, Vol 17 No 1

Puerta, T. Lehman,J. Oswald, R. Schultz Wolfram. H (1999) "Citizenship and education in twenty-eight countries: civic knowledge and engagement at age fourteen." Publ: 2001 (var?)

Von Erlach, E (2005) "Politizing effects of associational membership", *Swiss Political Science Review* Vol 11 No 3

9.3 Internetsidor

Göteborgs stads hemsida – statistik över gymnasieskolor 2007, besökte 2008-11-25, senast uppdaterad 2008-10-31

http://www.goteborg.se/wps/portal/lut/p/c1/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3giU-9AJyMvYwMDSycXA6MQFxNDPwtTIwNXM6B8pFm8n79RqJuJp6GhhZmroYGRmYeJk0-Yp4G7izEB3X4e-bmp-gW5EeUAmT99IA!!/dl2/d1/L2dJOSEvUUt3QS9ZQnB3LzZfMjVLUUIySjMwMDICRDAYVEQ0MU44NTJHRzA/

Nationalencyklopedin - besökte 2008-11-16

<http://www.ne.se/artikel/1174194/1174194>

Statistik från Siris – besökte 2008-11-20

http://siris.skolverket.se/reports/rwservlet?cmdkey=common&geo&report=GYBETYG2004&p_verksamhetsar=2007&p_kommun_kod=1480&p_skol_id=301032

Kommentar: Statistiken är utspridd över vardera gymnasieskolor, denna avser statistik över Burgårdens gymnasium och då betygssnitt.

Skolverkets hemsida - besökte 12/12- 08, uppdaterad april 2008

<http://www.skolverket.se/sb/d/2006/a/11724>

Bilaga 1

Informationsbrev + text till experimentgrupp 1 (de som läste vänstertexten)

Hej!

Jag heter Mikaela Trygg och läser samhällskunskap vid statsvetenskapliga institutionen här i Göteborg. Jag håller för tillfället på att skriva C-uppsats och därför kommer ni nu få vara med om en undersökning som jag kommer att ha som underlagsmaterial till uppsatsen. Ni är under alla omständigheter anonyma och självklart är det också helt frivilligt att delta i undersökningen. Skulle dock verkligen behöva er hjälp så jag skulle vara jätteglad och tacksam om ni ställer upp.

Ni kommer nu att få en text att läsa. Texten kommer att handla om Sveriges välfärdsstat och tanken är att ni ska sätta er in i texten för att sedan svara på både attitydfrågor och personliga frågor. Det är inget kunskapstest utan bara fokuserat på era egna attityder.

Ta god tid på dig och stressa inte. Och kom ihåg, det är ingen som kommer veta vad just DU svarat.

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning Mikaela

Välfärdsstaten

Den svenska välfärdsstaten är ett av de fenomen som har präglat Sverige och som har en stor plats i den svenska politiken. Sedan 30-talet har välfärdsstaten vuxit fram och idag är välfärdsstaten något som alla svenskar använder sig av minst någon gång i livet.

Välfärdsstaten består av skola, vård och omsorg (som till exempel äldreomsorg). Men till välfärdsstaten räknas också sådant som barnbidrag eller sjukförsäkringar. För att välfärdsstaten ska kunna ge trygghet och service åt alla bör den vara gemensamt finansierad genom en inkomstberoende skattesats. Genom den kan alla oavsett plånbokstorlek också ta del av välfärdsstatens tjänster. Genom en gemensam skattefinansiering utjämnas också de inkomstklyftor som finns i vårt samhälle. P.g.a. inkomstklyftorna behövs en stark välfärdsstat som tar ansvar för människor då de inte kan försörja sig själva.

Bilaga 2

Informationsbrev + text till experimentgrupp 2 (de som läste högertexten)

Hej!

Jag heter Mikaela Trygg och läser samhällskunskap vid statsvetenskapliga institutionen här i Göteborg. Jag håller för tillfället på att skriva C-uppsats och därför kommer ni nu få vara med om en undersökning som jag kommer att ha som underlagsmaterial till uppsatsen. Ni är under alla omständigheter anonyma och självklart är det också helt frivilligt att delta i undersökningen. Skulle dock verkligen behöva er hjälp så jag skulle vara jätteglad och tacksam om ni ställer upp.

Ni kommer nu att få en text att läsa. Texten kommer att handla om Sveriges välfärdsstat och tanken är att ni ska sätta er in i texten för att sedan svara på både attitydfrågor och personliga frågor. Det är inget kunskapstest utan bara fokuserat på era egna attityder.

Ta god tid på dig och stressa inte. Och kom ihåg, det är ingen som kommer veta vad just DU svarat.

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning Mikaela

Välfärdsstaten

Den svenska välfärdsstaten är ett av de fenomen som har präglat Sverige och som har en stor plats i den svenska politiken. Sedan 30- talet har välfärdsstaten vuxit fram och idag är välfärdsstaten något som alla svenskar använder sig av minst någon gång i livet.

Välfärdsstaten består av skola, vård och omsorg (som till exempel äldreomsorg). Men till välfärdsstaten räknas också sådant som barnbidrag eller sjukförsäkringar. För att välfärdsstaten ska kunna vara effektiv och ge trygghet och service åt alla bör den finansieras med både skatter och avgifter.

För att alla ska få den service som passar just dem behövs både offentliga och privata alternativ inom exempelvis vård och skola.

Välfärdsstaten behövs för att medborgarna ska få trygghet men det är också viktigt att människor tar eget ansvar för sin situation och välfärd.

Bilaga 3

Informationsbrev till kontrollgruppen (som inte läste någon text)

Hej!

Jag heter Mikaela Trygg och läser samhällskunskap vid statsvetenskapliga institutionen här i Göteborg. Jag håller för tillfället på att skriva C-uppsats och därför kommer ni nu få vara med om en undersökning som jag kommer att ha som underlagsmaterial till uppsatsen. Ni är under alla omständigheter anonyma och självklart är det också helt frivilligt att delta i undersökningen. Skulle dock verkligen behöva er hjälp så jag skulle vara jätteglad och tacksam om ni ställer upp.

Ni kommer nu få besvara ett frågeformulär om attityder kring välfärdsstaten, dvs. skola, omsorg och sjukvård, men även svara på några personliga frågor. Det är alltså inget kunskapstest utan bara fokuserat på era egna attityder.

Ta god tid på dig och stressa inte. Och kom ihåg, det är ingen som kommer att veta vad just DU svarat.

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning Mikaela

Bilaga 4: Enkäten

1. Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster–högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan vänster–högerskala?

Klart till Vänster	Något till vänster	Varken till vänster eller till höger	Något till höger	Klart till höger
☐	☐	☐	☐	☐

2. Vilket parti tycker du bäst om i dag?

- Vänsterpartiet Socialdemokraterna Miljöpartiet
 Centerpartiet Folkpartiet Kristdemokraterna Moderaterna
 Annat parti (var god ange vilket):

3. Anser du dig vara en övertygad anhängare av detta parti?

- Ja, mycket övertygad Ja, något övertygad Nej

4. Anser du dig vara politiskt intresserad?

- Ja, mycket Ja, lite Nej, inte alls

5. Har du någon gång varit politiskt aktiv?

- Ja, flera gånger Ja, några gånger Nej, inte alls

Om Ja, på vilket sätt?

6. Nedan finns ett antal olika politiska förslag. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt
Minska välfärdsstatens omfattning	☐	☐	☐	☐	☐
Bedriva mindre av sjukvården i privat regi än idag	☐	☐	☐	☐	☐
Satsa på ett samhälle med ökad jämlikhet mellan inkomsttagare	☐	☐	☐	☐	☐
Satsa mer på friskolor	☐	☐	☐	☐	☐
Sänka skatterna	☐	☐	☐	☐	☐
Höja arbetslösersättningen	☐	☐	☐	☐	☐

Sätt X i rutan som stämmer överens med dig!

7. Är du

Man Kvinna

8. Vilket år på gymnasiet går du?

År 1 År 2 År 3

9. Vilken familjetyp stämmer bäst överens med det hem du kommer ifrån?

- Arbetarfamilj
- Tjänstemannafamilj
- Högre tjänstemannafamilj
-

- Akademikerfamilj
- Företagar-/jordbruksfamilj
- Annan

10. Vad har dina föräldrar för yrken?

11a) Vilken av nedanstående grad av utbildning har mamma?

- Låg
- Medellåg
- Medelhög
- Hög
- Vet ej

b) Vilken av nedanstående grad av utbildning har pappa?

- Låg
- Medellåg
- Medelhög
- Hög
- Vet ej

12a) Var är du bosatt?

- Östra Göteborg (Örgryte, Björkekärr, Kolltorp, Olskroken, Jakobsdal mm)
- Västra Göteborg (Frölunda, Älvsborg, Högsbo, Majorna, Kungsladugård, Askim mm)
- Norra Göteborg (Gamlestaden, Utby, Bergsjön, Kortedala mm)
- Innerstaden/Centrum (Linné, Vasa, Annedal, Guldheden, Masthugget mm)
- Hisingen (Eriksberg, Torslanda, Biskopsgården, Lundby, Tuve, Säve, Backa, Kärra mm)
- Annat

b) Vilken stadsdel

13. Har du utländsk bakgrund?

- Ja Nej

Om Ja, varifrån?

- Något annat nordiskt land
- Något annat europeiskt land
- Land utanför Europa